

*Л.Д. Сінькова,
прафесар кафедры беларускай
філалогіі і сусветнай літаратуры
Беларускага дзяржаўнага
ўніверсітэта культуры і мастацтваў,
доктар філалагічных навук*

ПАТРЫЯТЫЧНЫЯ МАТЫВЫ Ў ЛІРЫЦЫ Л. ДРАНЬКО-МАЙСЮКА

Леанід Дранько-Майсюк – адзін з самых вядомых і папулярных беларускіх творцаў, чые вершы¹, паэмы, эсэ, апавяданні, крытычныя і літаратуразнаўчыя артыкулы, публічныя выступленні, тэксты для тэатральных пастацовак і музычных п’ес надзвычай любяць і цэняць сучаснікі.

Статус выдатнага пісьменніка, з плёнам якога звязваецца ўзровень развіцця ўсёй сучаснай беларускай літаратуры, Л. Дранько-Майсюк пацвердзіў сваімі кнігамі. Сярод іх – зборнікі вершаў «Вандроўнік» (1983), «Над пляцам» (1986), «Тут» (вершы, паэмы, эсэ, 1990), «Проза радості» (пераклад на рускую мову, 1991), «Пра тое, як я...» (сатырычныя апавяданні, 1992), «Акропаль» (паэзія, эсэ, 1994), «Стомленасць Парыжам» (вершы і эсэ, 1995), «Гаспода» (выбранае, «Залатая серыя. Паэзія ХХ ст.», 1998), «Места і свет» (вершы, 2000), «Паэтаграфічны раман» (вершы, проза, 2002), «Вершы. Каханне. Проза» (выбранае, 2003), «Белая вежа» (разам з Юрыем Кабанковым, на рускай мове, вершы, лісты, 2004), «Цацачная крама: кніжка для вялікіх і малых», 2008), «Анёлак і я» (апавяданне, 2009). Назавём таксама прозу, спалучаную з паэзіяй і рассыпаную ў публікацыях гадоў ранейшых і 2010–2012-х: «Здарэнне з Каморыным» і «На Каляды, на Каляды...» пад агульным найменнем «Калядныя апавяданні», яшчэ апавяданні «Хлопчык і яго бацькі», «Аляксей Нічыпорка і Рудольф Гес», «Штабс-фельдфебель Брукман»; аб’ёмныя, сюжэтна і кампазіцыйна разгалінаваныя тэксты «Горад Боны і Давыда», «У Вільні і больш нідзе», «Кніга для спадарыні Эл» (з драматычным абразком у

---

¹ На вершы Л. Дранько-Майсюка створана шмат песень: «Восень у Версалі», «З табою навечна», «Ружа белая» (муз. А. Ціхановіча), «Еўфрасіння» (муз. Я. Паплаўскай), «Прынц і ружа» (муз. М. Сацуры), «Аксаміткі», «Ты – каралева», «Бульба» (муз. Л. Захлеўнага), «Дон Кіхот», «Любы князь» (муз. Э. Зарыцкага), «Сон лілей» (муз. І. Начына) і інш. Выдатнай культурнай з’явай зрабіўся альбом Зміцера Вайцюшкевіча «Цацачная крама» на вершы Л. Дранько-Майсюка.

фінале, пад назваю «...піць з недапітых чаш», дзе мы бачым Янку Купалу пасля спробы самагубства ў 1930 г.; у кнізе «Акропаль», як мы памятаем, друкавалася славуная нізка інтымнай лірыкі «Маёй цудоўнай А.», і назва «Кнігі для спадарыні Эл» гучыць тут як рэмінісцэнцыя). Пад вокладкамі ўсіх гэтых кніг, а таксама ў выдатных літаратурных партрэтах, напісаных Л. Дранько-Майсюком пра У. Дубоўку, М. Танка, М. Стральцова, Г. Апалінэра, іншых знакамітых асоб, чытач знойдзе цэлы свет, які варта назваць своеасаблівай сям'ясферай беларускай культуры.

Надзвычай выразна выяўляецца стылёвая арыгінальнасць паэта ў патрыятычнай лірыцы. Грамадзянскія матывы Л. Дранько-Майсюк па-майстэрску, з алузіямі на хрэстаматыйную класіку², звязвае з чыстай красой («Ці гэта памяць узвышае нас?»): *Ці гэта памяць узвышае нас? / Ці водгулле, што вечнасцю здаецца? / «Над хвалямі...», – прамоўлю, і ў адказ: / «...сінеючага Ніла...», – адгукнецца. // Ды не заўсёды, і знікае сон. / Радзіма – жвір, і гэты жвір спывае. / «Ад прадзедаў спакон...» – а што спакон? / Я ведаю, а мой сусед не знае³.*

У апошнія дзесяцігоддзі ХХ ст. беларускія прафесійныя гісторыкі і пісьменнікі розных пакаленняў (ад М. Ермаловіча да Г. Сагановіча і У. Арлова) асабліва плённа працавалі над тым, каб вярнуць у актыўны ўжытак нашу гістарычную спадчыну. І ўсё ж веды пра рэальную беларускую гісторыю, культуру яшчэ не зрабіліся дастаткова распаўсюджанымі. Адсюль вынікае складанасць задач, што паўстаюць перад мастакамі, якія патрыятычны пафас звязваюць з ведамі пра мінулае радзімы.

Напрыклад, звернем увагу на «Амаль дакументальнае апавяданне з уступам і неабходнымі тлумачэннямі» – гэта падзагалавак і своеасаблівая жанравая характарыстыка абразка (або маленькай паэмы) Л. Дранько-Майсюка «Гародня. 1919»⁴. У праявічнай прадмове да гэтага твора пад назваю «Уступ» даецца лаканічная абмалёўка важнейшых палітычных падзей 1919 г. Яны вырашалі лёс беларускай дзяржаўнасці і войска БНР, у

² На вершы «Санет» М. Багдановіча і «Спадчына» Янкі Купалы.

³ *Дранько-Майсюк, Л.* Тут : вершы, паэмы, эсэ / Л. Дранько-Майсюк. – Мінск: Мастац. літ., 1990. – 214 с.

⁴ Да твора стасуецца сцверджанае У. Дубоўкам жанравае найменне *камбайн* (англ. *combine*). Так Дубоўка ў 1929 г. назваў свае «Вершы з заўвагамі» – сапраўды з вершаванымі заўвагамі да асноўнага тэксту – «Крыху восені і жменька кляновых лістоў», а таксама паэму «Штурмуецца будучыні аванпосты» – з праявічнай прадмовай, заўвагамі, уключэннем у асноўны тэкст вершаваных паданняў, перакладаў з Пушкіна, Байрана і інш.

прыватнасці, лёс афіцэраў 1-га Гарадзенскага Беларускага палка. Героём абразка і з'яўляецца такі юнак-афіцэр. Тэкст Л. Дранько-Майсюка цяжка зразумець, не ведаючы гісторыі 1910–20-х гг. менавіта з беларускага пункту гледжання. У тагачасную Гародню на змену немцам-кайзераўцам прыйшлі легіянеры Пілсудскага, якія, «змагаючыся з бальшавізмам», змагаліся і з усім беларускім. Таму героя паэмы чакае трагічны лёс. Але ў той момант, калі пра юнака піша паэт, падзеі яшчэ толькі прадчуваюцца, усё – наперадзе. Чытач падзяляе з аўтарам горкую дасведчанасць і суперажывае герою, які пакуль што верыць у шчасную будучыню. Вось ён ідзе па вуліцах горада, ля Нёмана, паўз дом Тальгейма, са Старым замкам навідавоку, грызучы падсмажаны гарох, у навіоткіх строях беларускага войска, з Купалавым вершам і матывам жалейкі на вуснах, з думкаю пра шчасце Радзімы і з чыстай марай пра каханую; ідзе, яшчэ не пэўны ў тым, што беларушчына ўжо аддадзена на закланне, што няўхільна насоўваецца кроў і смерць і што ягоную няверную дзяўчыну «кахае польскі афіцэр».

Паэтычны тэкст вызначаецца лёгкасцю, рухомасцю аўтарскага маўлення, якое нібы падпарадкавана плыні думак і эмоцый героя, і яны то вольна плывуць, то афармляюцца ва ўнутраны маналог, каб у заключных строфах саступіць няўмольнай праўдзе, якую скажа аўтар. Рамантычнае, іранічнае і драматычнае нязмушана звязваецца ў мастацкім цэлым: *Ты малады і без прычыны – / З чаго б твой розум ні схацеў – / Смяешся, а тваю дзяўчыну / Кахае польскі афіцэр; <...> ...і яна выходзіць з хаткі / Да прыдарожнае капы, / З ражкоў яго канфедэраткі / Змятае хустачкаю пыл...; Не ведаеш нягоды гэтай, / Ідзеш, любуешся сабой / І беларускія газеты / Чытаеш на сцяне любой. // Там пішацца пра адраджэнне, / Пра войска ўласнае, пра лёс... / Тваё вайсковае адзенне, / Як доказ, што ўжо войска ёсць; <...> ... Доўнар-Запольскага «Асновы...» / Гартаў, як Біблію бацькоў. // І разумеў а с н о в ы тья. / Шаптаў: «У свеце пэўнасць ёсць – / Гародні сцены векавыя / І Беларусі маладосць...; ...Пад беларускія штандары / Добраахвотнікаў сабраць / Ты не паспееш, бо жандары / У Беластоку ўжо стаяць. // Цябе – у цэлю!.. Рызыкоўна / Ты будзеш лезці праз драты. / Як старац, дабярэшся ў Коўна / І, дзякуй богу, што сюды. // Сюды не дойдуць ягамосці / З Варшавы. Парадокс які – / Ім, ворагам тваім, адпомсцяць / Чырвонай Арміі палкі. // ...Спазнаеш ты і страх пагоні, // І голаду*

*мярцвячы страх, // Ды гэта – заўтра, а сягоння / Ты ў родным небе
вольны птах ...*

«Гародня. 1919» як спроба гістарычнай паэмы адпавядае аднаму з самых важных патрабаванняў да гэтага жанру: інтымная, можна сказаць, гісторыя «маленькага чалавека» пэўнай эпохі далучае чытача да трагічнай гісторыі нацыі. Пісьменнік, аднак, мусіў даслаць да свайго твора не толькі «асветніцкую» прадмову, але і яшчэ чатыры спецыяльныя спасылкі для пяці старонак вершаванага тэксту. У гэтым вопыце Л. Дранько-Майсюка яшчэ раз выявілася вымушаная іманентнасць, стоенасць беларускай культуры.

«Гародня. 1919» была напісана ў 1983–1989 гг. Але з цягам часу неабходнасць у гістарычным кантэксце, ад якога залежыць актуалізацыя беларускай культуры, толькі вырасла. І ў 2000-я гг. Л. Дранько-Майсюк паслядоўна спраўдзіў яшчэ адну мастацкую ідэю, якую варта звязаць з інтэртэкстуальнасцю. Маём на ўвазе новыя вершы паэта (з аповесці-эсэ «У Вільні і больш нідзе») са зваротам да заходнебеларускіх рэалій і тагачасных яркавых біяграфій: «Антон Луцкевіч» (2009), «Іван Луцкевіч» (2009), «Максім Танк. 1938 год» (2010), «Браніслаў Тарашкевіч у Тчэве 5 лютага 1931 г.» (2011). Працягваючы вывучаць беларушчыну, Л. Дранько-Майсюк у названых вершах паэтызуе ключавыя факты, дзеліцца з чытачом сваімі эмоцыямі, але больш прыкметна, чым заўжды, – сваімі даследчыцкімі адкрыццямі.

Можна заключыць, такім чынам, што патрыятычны пафас у сучаснай літаратуры робіцца характарыстыкай найперш змястоўнай і звязанай з вывучэннем гістарычных дакументаў і тых загадак, якія раскрываюцца ў гісторыка-літаратурных архівах.